

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
" pol leta	3 " "	20 " "
" četert leta	1 " "	70 " "
" mesec	— " "	60 " "

Po pošti:

Za celo leto	7 for.	50 kr.
" pol leta	3 " "	80 " "
" četert leta	2 " "	— " "
" mesec	— " "	70 " "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 12.

V Celovcu v saboto 10. februarja 1866.

Tečaj II.

Narodne ali zgodovinske skupine.

I.

Kterih skupin si „Slovenec“ misli in želi, povedal je že mnogokrat: „Slovenec“ se derži mariborskega programa in je za zgodovinske skupine. Visokoučeni slovenski pisatelj, starodavni in iskreni domorodec in dragi naš prijatelj „od Savine“ poslal nam je sestavek, ki cika na narodne skupine. „Slovenec“ donaša ta sestavek, ker pride iz učene roke in rodoljubnega serca, — dalje ker nam priložnost ponuja, to poglavito našo zadevo bolj na tanko preiskovati in razjasnovati, in slednjič ker morebiti še kterege naših rodoljubnih politikarjev zdrami in gane, naj nam svoje misli o tej preimenuitnej zadevi naznanja. Rodoljub in prijatelj „od Savine“ piše to le:

„Vprašanje, kako se bode prestrojila Avstrija, terka zmirej glasnejši na vrata narodov avstrijskih. Ogrri imajo že gotov program, tudi trojedna kraljevina je našla kompas ali severnico, česko kraljestvo dosledno vesla do odločnega cilja, tudi Gališko uterja svoje stališče, — le Slovenci še se zibljejo v barki dvomov in različnih mnenj. Mariborski program si je sicer izvolil historično podlago, ali Nemci notranje Avstrije ga odmetavajo, — kaj nam je tedaj početi? Federalistična načela iščejo skupine, — ako nas Nemci nočejo imeti med seboj, morali bomo staviti si sami svojo hišo. Mi torej očitno vprašamo naše sosede, da nam povesite resnično in odkritoserčno, hočete li z nami ali brez nas zidati ustavni dom avstrijski? Vašim osnovam mi ne moremo priterditi, ker se bojimo v njih zgubiti svojo narodno samostojnost. Nadvlade ali hegemonije vaše tudi ne moremo dalje prenašati, ker pregloboke rane nam je že vsekala v naše narodne življenje. Težavno stanje! Avstrijski Nemci bodo največ zmot delali pri prestrojni avstrijskega ustavnega

poslopja. Oni nam oponašajo, da štajerski Slovenec čerti kranjskega, itd. To ni res; ali res je, da bode težko najti zastopnosti med avstrijskimi Nemci. Skušnja bode ta izrek poterdila. Tiroljci branijo načela, kterih štajerski nemški besedovodje ne odobravajo. Na Tiroljskem se še ni vkoreninila ona radikalnost, kakor jo nahajamo med štajerskimi Nemci; pri Tiroljcih še veljajo verska načela, podedovana sporočila, v društvenem in političnem življenju; pri njih ni še oglodal moderni doktrinarizem starih naprav, — vse drugači je pa to na Štajerskem, Koroškem, gornjem in doljnem Avstrijskem. Tukaj obdelavajo in napravljajo občno mnenje možje iz Rotteck — Welckerjeve šole, večidel nemirni razdirajoči židovje (judje), in občinstvo se je tako zelo opijanilo teh idej, da je zgubilo politično treznost. Ne verjamemo, da bi lahko bilo vstrojiti nemško skupino z odločnim, soglasnim programom. Ako kdo, tako mi Slovenci na Štajerskem in Koroškem med temi žalostnimi okolnostmi največ terpimo. Kranjci pa so že na boljsem, ker imajo deželno celoto, in ako jim pojde srečno izpod rok, da oživijo zopet staro kranjsko vojvodino, so vendar že važen političen faktor.

Da se ohrani politična in narodna svoboda štajerskih in koroških Slovencev, je torej potrebna ali notranje-avstrijska, ali narodna skupina. Poslednja bi bila kompaktna ali čversta politična individualiteta (osebnost) in bi delala v upravi najmanjše zmešnjave in težave, pomirila bojujoče življe in stranke. Ali narodni skupini bode se zoperstavljal nemški živelj, ki bi tudi še prihodnjič rad z žezlom mahal nad Slovenci; tudi visoka vlada, mislim, ni še prosta vseh predsodkov, in težko bi sedaj že privolila v ta vstroj ali spremen. Najbolje bi storila, ako bi Slovence vsaj administrativno združila pod enim namestništvom, in Nemce Štajerske, Koroške, gornje in dolnje

Avstrije zopet pod enim. Kaj nam pomaga toliko vlad in toliko deželnih zborov? Pet jih je za vso Avstrijo zadržati! Pri takem vstroju se dosti stroškov prihrani, in prej se bode edinstvo dosegla, nego v takošni razcepljenosti. Ako je Avstrijanom mar za njeno notranjo in zunanjo moč, za materialno blagostanje, morajo tudi za žertve pripravljene biti, mora jih prešinjati avstrijska državna ideja, ne pa oskoserčen provincializem. Najmanje čez leto dni bodo se začela ta vprašanja reševati, — dobro jih je tedaj že zdaj pretresovati. Zatorej slovenski narodnjaci, kteri se dičite s politično izobraženostjo, peresa v roke in preudarjajte mirno, jasno, prepričavno naše stanje!

Pogrešamo toliko vspešnih moči, — vse trohniro v nekakošni apatiji, ali pa v blaženosti in varnosti, kterih pa v resnici še vendar ni. Čas, kedar se bodo ta vprašanja reševala, priderdra kmalo, in zopet bode nas našel nepripravljene in nesložne. Torej clara pačta — ali narodna ali historična skupina?

Nemci nam venomer oponašajo, da v historični skupini drugega ne dobimo, kakor le administrativna (upravna) vezila — hvala Bogú, ako vendar ta spoznajo! Saj je uprava naravno duša vsega političnega življenja. Kdor našim prizadevam podtika enostranost in razpadljivost, ta je ali zloben, ali pa ne pozna avstrijske države. Avstrija je tako potrebna za vse njene narode, kakor ribi voda, in kakor so se posamni njeni deli samovoljno združevali, tako ni mogoče več združevati in razkruševati se. Današnji dan le zamorejo veče države obstajati. Trojedna kraljevina nima življenja, ako bi se hotla od Avstrije odcepiti; nima ga ni česko ni ogersko kraljestvo. Vse veže nagon političnega in narodnega samovzdržja s habsburško krono.

Prej ali poznej se bode tudi Nemčija združila, ali gotovo jej ne bode na čelu Av-

Besednik.

Vodnikov rojstni dan pa goriški dijaki.

$y = x$. Nadepolna naša mladina je zopet pokazala, da se kljubu vsem oviram, kljubu vsemu nasprotovanju, kljubu vsemu protenju italijanskega moloha slovenščina in domorodni slovenski duh med njo zmiraj bolj oživlja; pa kaj bi rekel, oživlja, polna sobana v šen Petru je neoveržna priča, da se gimnazij-ska mladina dobro zaveda, da se po njenih žilah slovenska kri pretaka. Misel rojstni dan Vodnika, prvaka naših pevcev, slovesno obhajati, tlela je v vsakterem sercu — ta misel je rodila načert vse svečanosti, ki je bil od bolj odraslih sestavljen in izrečen za program soglasno sprejet. Obsegal je: 1. Domorodna iskrica (zbor); 2. nagovor; 3. sveta noč (zbor); 4. Slovenija oživljena (igrokaz); 5. venec slavjanskih pesem (zbor); 6. slavjanska mati (govor); 7. Vodniku (zbor); 8. konečni govor; 9. naprej (zbor.)

Program smo imeli; treba pa je bilo skrbeti, kako bi se slavnemu imenu primerno

izpeljal; tem bolj se je moglo varno delati, ker se je pri hropeči oholosti tukajšnjih slovenskih odpadnikov in par rojenih Furlanov komaj bilo nadjati, da se bode mogel srečno izpeljati. Vse težave so bile pa odstranjene, ko je ravnatelj dovolil, naj se očitno zberemo. Ob 6. zvečer se snidemo v županovi hiši v šen Petru. Tudi učiteljstvo z ravnateljem (12 gospodov) je bilo nazoče. Tu nam izverstni zbor v pozdrav današnjega shoda zapoje Trepalovo „domorodno iskrico“; prav dobro ga je 5 dijakov izpeljalo; po besedah kot po napevu bil je na pravem mestu. Potem povdarja osmošolec, znani vneti Slovenec Ž., v gladkem nagovoru imenitnost današnjega dne, spominja vsaktero bolj znamenitih čertic iz Vodnikovega življenja, zlasti njegovega neutrudljivega in raznega delovanja, ne pozabi pa tudi grenkih njegovih ur, ur nezakrivljenega preganjanja. Stavi ga dalje v zgled nam vsem sinom majke Slave. Kakor zelo je govor vsem dopadel, kakor sem mu zoper svojo navado tudi ploskal, vendar bi pri tej morebiti neprilični priliki mladega govornika opomnil, da bodo njegove besede veliko bolj v serce segale, ako bi tako zelo ne povečeval svojega glasu. Drugi del je bil tudi dosti boljše — kajti naravnost je govoril. Videlo

se je, da se naravnost veliko bolj sercu prikupi, ko sta v igrokazu Cojz in Vodnik tako lepo govorila; tudi Linhart ni dosti zaostajal za njima. Sam dr. Bilc bi bil veselja poskakoval, ko bi bil nocoj čverste dijake svojo igro tako lepo igrati videl. Poznalo se jim je na očeh, kako gorko njih serce za domovino bije; videlo se jim je na obrazu, kako globoko so čutili, kar so njih usta izgovarjala. Najkrasnejše je pa govoril šestošolec Tomanovo „slavjanska mati“. Pravijo sicer, da le pesnik pesem zamore čutiti in občudovati; skorej bi nad tem dvomil, ako pomislim, kako lepo, kako občudljivo in vendar z nepresiljenim glasom je bledkast mladeneč omenjeno pesem deklamoval. Vsakteri je občudoval njegov čisti pevčevski glas, ki je iz serca v serce segal; kako so se mu polna lica zarudečila, ko je povdarjal pesnikove besede: — — — „krotkost, pohlevnost je največa nesreča Slovencev!“ Slava slava! zadoni iz več kot 100 ust gorečemu govorniku.

Med pesmimi, ktere so bile sicer vse z veliko pohvalo sprejete, peli so najlepše Beethovenovo „sveta noč“. H koncu se je osmošolec v kratkem pa primernem in dobrem govoru še enkrat spominjal 3. svečana, Slovincem tako pomenljivega, in potem zapoje

strija stala, in tudi ne verjamem, da bi avstrijski Nemci raji bili pod Hohenzolleri nego pod Habsburžani. Torej je tudi za avstrijske Nemce Avstrija conditio sine qua non. Če pa hočejo avstrijski Nemci mirno zraven svojih soderžavljanzov živeti, treba jim je še večih žertev kakor nam. Predpravice nimajo nikakoršnih. Vso Avstrijo so prej Slovani naselili, kakor Nemci, torej so priores tempore in potiores jure. Kar so oni za Avstrijo storili, to so storili tudi Slovani in Ogrri, in še z veliko večimi žertvami. Ti so jo branili pred sovražnikom kerščanstva — pred Turki in Tartari, in korsiškega okrutnika (Napoleona) so Slovani ravno tako pretepali, kakor Nemci. Če oni terdijo, da je njihov duh oživiljal Avstrijo, da jo je nemška izobraženost likala, niso nikakor več storili, nego svojo dolžnost in prejšli so za dušne dobrote od Slovanov in Madjarjev dosti materijalnih. Neumno je, ako laški Tiroljec, g. B. Carneri, kriči, da je nemška kultura v nevarnosti, ker mlado duhovništvo v šolah božje nauke uči v maternem jeziku, — ubogi idealist, država, kakor si jo ti misliš, je utopija ali kolobocija, in takojšnih načel ne bode porabljal noben državnik. Hvala Bogú, da se med Slovani še nahaja toliko moralnega fonda, da se v bran stavijo načelom, ki jih oznanjujejo aposteljni nemške kulture — in kam bi neki tudi Avstrija prišla, da bi povsod vladala ta nepraktična vse podirajoča načela! Prišla bi gotovo v še večje zadrege, nego jih ima zdaj, — lahko pa tudi na kraj strašnega brezna. Nadjamo pa se, da se bode tudi med nemškimi Avstrijanci ustanovila močna stranka, ki se bode poganjala za načela, ktera imajo v sebi življenje in rast, ktera zidajo društvo, ne ga pa podirajo. Škoda, da si stranka ne najde pravega organa ali časnika, ki bi gotovo mnogo pomagal k čiščenju pojmov. Mislimo, da se bode ta stranka iz najžlahtnejših sinov velike Avstrije skorej ustanovila, vsaj program jej je že v načertu predložila modrost cesarjeva. Nam Slovincem pa je dolžnost blage njene namene podpirati ter odkritoserčno povedati, kaj nam je k sreči, kaj pa k nesreči in škodi. Pozivamo torej s tem člankom še enkrat vse učene slov. rodoljube, naj pomagajo izdelovati osnovo naše prihodnje politične in narodne svobode. Fiat!

Jedro govora vl. Strosmajerja.

(Konec.)

Zdaj naj pa prestopim k oktoberski diplomii in februarnemu patentu. Priznati moram koj, da je ta zadeva kaj zelo zahomo-

tana. V Avstriji živi zraven nemškega, romanskega in slovanskega naroda tudi še azijansk serčen narod, ki se terdno derži neodvisnosti svoje. Tako državo vrediti ni kar si bodi! V oktoberski diplomii in februarnem patentu predlaga se nam neka postava, naj bi jo sprejeli. — Ta postava bila je tudi zboru l. 1861, samo da ne v zdanji obliki, predložena. V tej našej deželi, kakor tudi na Ogerskem, pa ni nobene prave postave, razun tiste, ki jo narod prostovoljno odobri, in tako tudi nikoli drugači ne bo. (Živio.) Se ve da teh postav tudi zdaj ne moremo sprejeti, in mi smo le v smislu adrese za poglobitno idejo, ki je v oktoberski diplomii izrečena. Mi tedaj priznavamo nekatere vsem v Avstriji živečim narodom skupne zadeve; mi priznavamo, naj da se te skupne zadeve skupno obravnujejo, toda to se more goditi le po ustavnem potu.

Da se ohrani avstrijska država edina, to tirjajo politične potrebe, ker sicer bi se ne moglo misliti, kako da se je toliko različnih narodov s tako različnimi napravami in naravnimi lastnostmi združilo. To je politična potreščina, in zavoljo te potreščine se je tudi osnovala pragmatična sankcija. Gospoda moja! Nikdar ne more resnica in pravo, če tudi najsvetejša, tolikanj škode terpeti, kakor tedaj, ko ga nezmožni branijo in zagovarjajo, kajti pravo je zmirej več škode terpelo po nepoklicanih prijatljih (centralistih), kakor pa po nasprotnikih ali sovražnikih. Edinost avstrijske države more le tedaj obstati, če so naprave posameznih kraljestev in dežel zagotovljene in zavarovane. Čestitam Njih. Veličanstvu in Čehom zato, ker je obljubilo kronati se s krono sv. Vacslava! (Živio.) Da bi bili to pot prej nastopili, rešeno bi bilo že vprašanje edinstva. Gledé na to ne pridemo prej do zaželenega konca, dokler bodo narodi videli, da jim je edinost gotovo nevarna, ne pa da so ž njo njihove naprave zavarovane. Preverjen sem, da, če se cesarstvo na dva kosa razseka, ne bode rešeno to vprašanje; kajti stanje avstrijske države je tako, da se je bati, da ta poskušnja, vrediti državo, ne bode še poslednja. (Živio.) Cesarevina se more le tedaj uravnati, ako se svobodno in nerazdelno združijo vsi narodi in vse dežele.

Zdaj pa prestopim k vprašanju, kakšne da so razmere naše proti ogerskemu kraljestvu. Mi smo pripravljani na podlagi 42. člena tudi v ožo zvezo z Ogrri stopiti in državnopravna vprašanja, ki zadevajo skupno cesarevino, skupaj obravnavati. Od te dobe, kar si je naš narod v popolni za-

vesti samostojnosti svoje Ferdinanda za kralja izvolil, do pragmatične sankcije, obravnaval je samostojno državne zadeve. Znano je, da je naš narod pragmatično sankcijo enajst let prej sprejel, kot Ogrri; ali bi bil pa to zamogel storiti, ako ne bi bil neodvisen od Ogerske? Po mojem mnenju se to ni moglo v adresi zamolčati. Opomnim tudi še, da postave od l. 48 po nobeni cen. ne morejo veljajne (vezavne) biti za naš narod (Živio!), kajti te postave so smert za naj! Pervo pravo vsakega naroda na svetu pa je to, da živi! Jaz vem, da so tudi tisti gospodje, ki postave od l. 48 zagovarjajo, preverjeni, da naš narod še vedno ostanke (spomin) tistega junaka časti, ki se je l. 48 za samostojnost svojega naroda z orožjem v roci vzdignil, in prepričan sem tudi, da se mu bode na Jelačičevem tergu spominek postavil, ki bode mladini naši v veden izgled in spomin, kako je treba narod svoj ljubiti. (Živio.) Jaz menim, da se nam ni treba kar nič obotavljati, da ne bi se opirali v adresi na avtonomijo in samostojnost svojo. O členu 42. imajo se razna mnenja. Jaz pa pravim, da se tu pred vsem za to gre, ali je imel naš narod l. 1861 pravico 42. člen narediti in ga vladi ali kroni v poterjenje predložiti, in ali je ona tudi imela pravico poteriti ga? Gledé na to je naša najsvetejša dolžnost, ta člen za postavo našo imeti. (Živio.) Jaz sem tudi za to, da se na tej v adresi naznanjeni poti z Ogrri porazumimo; na vprašanje pa, ali naj poravnamo prej svoje zadeve z Ogrri ali z avstrijsko vlado, terdim, da se bode le tedaj zamogla skupna država prevrediti, če vsi narodi terdno in zvesto stojé za vse naprave, in če bo svoboda svoje reakcije mesto tam dobila, kjer ga je poprej reakcija imela; zatorej gledé na to dajem pravo odborovi večini, da se je tako izrekla, kajti to vprašanje se ne da po postavah od l. 48 rešiti. Kdor hoče postave od l. 48 braniti, temu pač ni za to mar, da bi se skorej združili, nego za to, da se to nikdar ne zgodi. (Pri teh besedah zažene strašen hrup stranka Stojanovičeva.) Tudi s tistimi gospodi se ne morem zediniti, ki zahtevajo, naj bi nov odbor novo adresu izdelal, ker to ni pot, po katerem bomo adresu dobili. Nadjam se, da nam bodo Ogrri kot ustavni narod na našo adresu kaj odgovorili. Odgovora moramo čakati, prej nam ni mogoče poravnati se. Tudi ne morem misliti, da bi iz tega kaj bilo, ako bi krona prej državopravne zadeve obravnavati začela. Še nekaj morem omeniti. V turških bojih je bil naš narod tako srečen, da niso Turki, ki so si Pešto osvojili in jo notri do Dunaja priderli, mesta

zbor „naprej zastava Slave“; res prekrasna pesem, le škoda, da so jo skorej premalo živo peli. Ne mislim, da bi jo bil mali zbor s tako krepkostjo pel, kot sem jo slišal peti v cisekovi dvorani na Dunaju vpričo slovenskih poslancev, vpričo 5 — 600 poslušavcev! Kako je tu vse gromelo, kako vse stermelo!

Pa kakor smo takrat Slovinci bili ponosni vpričo slovanskega sveta českemu levu in drugim možem predstavlja pesnika in skladatelja, tako smo se tudi danes tolažili z živo zavestjo, da slovenska Gorica bode ostala slovenska. S Cojzom, Vodnikom in Linhartom smo vsi v sercu prisegali, za njo se potegovati, pred vsemi napadi zvijačnih in ljutih sovražnikov jo varovati, — ako bi ta ali uni v boji padel, bomo se tem pogumnejše ustavljali, svesti si, da bratov kri je tekla za slavo matere Slave!

Ko smo resno slovesnost končali, na enkrat se prenaredi sobana v vabivno gostivnico. Učitelji spred, učenci pa po dolgem po sobani. Sladka domača černina nam je suhi oterpeli jezik hitro ogugala, in ko je ravnatelj svitlemu cesarju in Vodniku napitnico izrekel, verstilo se je mnogo drugih. Povsod so rudeča lica kazala veliko veselje in pravo, serčno in radost, ki se je v narod-

nih pa tudi šaljivih pesmih povzdigovala. Le zastran latinske pesmice bi moral še opomniti, da se gimnazijskim dijakom ne prilega. Videlo se je, da je bila njim vsiljena, ker o pravem času in na pravem mestu zakročena se vse drugači glasi.

Kako veselo se je vse semtertje gugalo, vse drugači kot so se imeli lansko leto ljubljanski osmošolci pri njih slovesu, ker so različna čustva na razne strani vlekla in jih vsa prisiljena dobrovoljnost, popolnoma zakriti ni mogla.

Kako so pri nas gromeli slavoklici, ko se je s hvaležnostjo spominjalo Njih veličanstvo. Sveta dolžnost tirja od nas, povdarjala je druga napitnica, da veljavne možake svojega naroda čislamo in po moči posnemamo, zlasti pa nas neizrekljiva ljubezen veže do tistih, ki so pervaki orali zapuščene narodne ledine — — — taki mož je Vodnik; živi, živi Vodnik! slava, slava mu! Kak razloček med tukajšnjo in ljubljansko gimnazijo — — pa ni čuda, ker nasprotniki dobro vedó, ako središče zatonijo, ako serce zamoré, bodo udje tudi hitro oterpneli; res prečudna kolobocija, kot mi nek prijatelj piše, tam kjer kot v vojaški krajini, še čerteto šolci ne smejo med seboj govoriti maternega jezika!! Nikar ne obupajmo, ker

še zmiraj veljajo Lamartinove besede: „Kjer je mladost, je tudi prihodnost.“

Ura za uro naglo mine in po enajstih se tudi mi odpotimo. Ti pa, zvesti sporočevavec — ljubi „Slovenec“ — povej vsem Slovincem, kako so dijaki goriške gimnazije praznovali Vodnikov rojstni dan. Pač sijajno so pokazali, koliko da zamorejo in koliko da imamo od njih pričakovati. Favetovci se ve da se oholo ponašajo s puhlo svojo civilizacijo, kaj enacega bi pa brez tuje pomoči ne napravili! Oni vpijejo: Imamo jo! pa presnet je piškava, ki po ulicah še nad mirnimi ljudmi revsa. Slavno se je torej obhajal vodnikov spomin, mi pa še pristavljamo, da se leto bode povernilo, ki bo še slavnejši spomin Vodniku pervaku stavilo, saj so dijaki pisali program prve besede, s katero bodo goriški gimnazijalci obhajali 108 letni rojstni spomin V. Vodnika. Naj bi si drugoletni odbor večo dvorano izbral. Čitavnica ima tako veliko in lepo, da se ljubljanska mora petkrat pred njo skriti; ali bi je ne hotel čitavničin odbor za drugo besedo dijakom prepustiti? Vodniku se ni treba po kotih potikati; sredi mesta, sredi slovenske Gorice naj pred občinstvo stopi!

Zagreba, ki so ga junaški bani branili, nikdar se svojimi nogami oskrunili. (Živio!) To pa so dosegli očetje naši, ker so bili složni in serčni; zakaj bi tedaj sinovi slavnih sprednikov z ravno tistimi lastnostmi tega doseči ne mogli, kar je narodu našemu neogiblivo potrebno?!

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju dne 6. februarja. — z — (Belcredi v Pešti. Beški deželni zbor). Ne le samo, da vsak pošten Avstrijan z nekako boječnostjo na Ogrsko gleda, da, reči bi smel, cela Evropa ima zdaj svoje oči v Pešto obrnjene, od koder nam pride ali sreča ali nesreča za Avstrijo; kajti, ako bi Ogrri preveč zahtevali, potezati bi se morali drugi narodi avstrijski za obstanek naše mnogonarodne države, in povrnilo bi se lahko zopet težno leto 48., v katerem so posamezni narodi z orožjem v roci si svojo samostojnost ubranili. Bodi nam sreča mila, da bi se vse dobro izšlo. Vlada saj dela, kar jej je le mogoče. Cesar in cesarica že bivata celi teden v Pešti, vsi dvorniki podali so se tje in zdaj šla sta še naša ministra Belcredi in Mensdorff z Majláthom in Eszterházy-om v Buda-Pešto. Časniki zelo ugibljejo, kaj da neki to pomenja, da je skorej celo ministrstvo se podalo v glavno mesto Magyar-Országa, nekterim — centralistom in dualistom — se že dozdeva, da ima dualizem več upljava v ministerstvu nego Belcredijev federalizem, ki tudi zdaj kaj zelo trobijo, da so že ure Belcredijevemu ministrstvu odštete, in da se bode dvojen centralizem — z madjarsko-nemško supremacijo — vpeljal; drugi pa zopet mislijo, da so temu zunanje homatije, posebno Bismarkovo postopanje v pruskem državnem zboru vzrok. Bodi pa temu kakor rado, očitno je vsaj to, da je cesar zelo prijazen Ogrom, in da se svojo očetovsko ljubeznijo želi porazumeti se s svojimi narodi. Ogrri pa so še zelo samoglavni in javeljne bodo kaj prida odjenjali. — Belcredi se je danes iz Pešte v Beč nazaj podal, Mensdorff pa še le čez nekaj dni pride. —

Včerajšna seja tukajšnjega deželnega zbora bila je kaj zanimiva; na prvo je oznanil predsednik, da bode — kakor je do zdaj sklenjeno in če nenadama kaj posebnega ne pride — konec zborovanju v sredo, t. j. 15. t. m. Drugo, kar je posebno zanimivo bilo, je sklep dež. zbora, da se pri volitvah k deželnemu zboru tudi lahko posredno t. j. pismeno voli. Najbolj sta se za to poganjala poslanca Čedik in Šneider, vendar je Šneider v svojem govoru preveč zdanje ministerstvo napadal in sploh svojo — avtonomistično stranko nekoliko komprimiral — vsaj po mojej misli. Naši Nemci še ne morejo pozabiti srečnih časov njih supremacye čez druge narode. Kaj čudni vitezi so ti brambovci „Gleiches Recht für Alle“. — Djakovski vladika Stros Mayer je zopet podaril tukajšni „slovanski besedi“ 100 goldinajev. Slava našem mecenu, ki enako za vse Slovane skrbi in vse po svoji moči podpira! — Slišim sem terteje govoriti, da pride na mesto vit. Waserja za državnega pravdnika v Gradec nek gospod, ki nič ne zna slovenski. Čudno res bi bilo, — pa tega vendar ne moremo verjeti — ako bi se ta marnja vresničila.

Vreme je tukaj čisto spomladno. Navajeni v tem času hude zime, sprehajamo se zdaj v lahki obleki v „Stadtparku“ ali po „Ringstrasse“ pri gorkih žarkih čisto spomladanskega solnca. Tudi brije malokdaj tukaj sicer dobro znani sever. Da bi le pozneje zima ne pritislila! Snega še dozdej skorej videli nismo.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Alpenblätter † — postava zastran narodne ravnopravnosti na Češkem. — Vreme.) Ni še

mesec pri kraju, kar so „Alpenblätter“ trobili po svetu, da izhajajo v 1000 iztisih in da vživajo zaupanja in podpore po vsem Koroškem. To pa je bila gola sleparija, kakor jo delajo tisti, ki so blizo kanta. Danes 8. februarja naznanajo „A.“, da ne izhajajo več in da dobodo naročniki v oškodovanje „Telegrafa“ iz Gradca. Taka je: Prebivavci na Koroškem — Nemci in Slovenci — pokazali so tretjič, da nimajo serca in glave do tiste neslane omike in svobode, ki se opira le samo na laž, sleparijo in krivico: „Zeitung aus Kränten“, „Bothe für Kärnten“ in „Alpenblätter“ postavili so se na izključivno nemško stališče in terdili, da na Koroškem ni Slovencev, in da cela Koroška zdihuje in hrepeni le po nemški omiki, da ni treba ne slovenskih šol in uradov, da za nje narod slovenski ne mara: in glej! vsi trije krivi preroki morali so lakote umreti, ker jih niti Nemci niti Slovenci podpirali niso. Slava vam, ljubi Korošci! Pravica ima svojo moč in slednjič vendar le zmaga! „Stimmen aus Innerösterreich“ so podjali prva dva časnika, — „Drapost“ zdaj pa „Alpenblätter“: Zatorej vsakemu svoje — Nemcu in Slovencu! — Kaj neki zdaj deželni zbor poreče, kteremu so „Alpbl.“ tako kadili? Kaj porekó „Verfassungsfreunde“, ktere so „A.“ tako hvalisali in podpirali? Kaj bodo mislili župani in svetovavci, ki so po vabilu „A.“ deželnemu zboru poslali zaupnice? Vse je bilo le lepa igra in šala, da bi se prosto ljudstvo ometilo in proti sedanjemu ministerstvu ščuvalo. — Ravno taka je tudi zastran postave, po kateri se bodo srednje šole — gimnazije in realke — na Češkem uravnale. Prosto ljudstvo je za to, da bi se naše šole po Koroškem tako napravile, da bi duhovniki, uradniki, zdravniki, vojaki itd. tudi pri nas na Koroškem se naučili obeh deželnih jezikov. Ne enkrat, stokrat moreš slišati, kako stariši in sinovi zdihujejo, oh kaj bi dali, ako bi znali slovenski! Glas, ki se je zaslíhal tudi iz Koroškega proti tej postavi, ni resničen, ampak narejen je, in sicer narejen od tiste male strankice, ktera je razsajala po rajnem časniku „Alpenbl.“. Prosti narod je resničen, pameten pa previden, in dobro ve in spozna, česa je našim šolam treba. — Vreme je še vedno prav ugodno. Sneg bo skorej zginil, — kar bo ljudem dobro hodilo, ker jim kerme za živino zmanjkuje.

Iz Maribora 2. februarja. (Počastna veselica. Včeraj smo imeli lepo besedo k slovesu novo imenovanih advokatov dra Srneca in dra Pavliča. Nabralo se je bilo lepo število vrlih domorodcev in osebnih njunih prijatlov, znanih rodoljubov iz slov. Bistrice tudi nismo pogrešali. Po navdušenem govoru dra Srneca, v katerem je slovo jemal od čitavnice in od zbranega društva, zahvalila se mu je čitavnica in mu zapela pesem, kateri je nalašč v ta namen pripravil lepi napev slavni naš skladatelj gosp. Miklošič. Ko je gospod dr. Pavlič z ginljivo besedo omenjal prejšnje težavne čase naše čitavnice ter se zaupljivo oziral v boljšo prihodnost našega naroda, zagromeli so mu od vseh strani serčni živijo- in slava-klici pri besedah, s kterimi je poslušavce zagotovil, da bo v večem delokrogu še več delal za naše pravice in napredek, kakor dosihmal. Vrstil se je potem govor za govorom, pesem za pesmijo, napičnica za napičnico.

Občno pohvalo so si zaslužile sestre gospodični S., kteri ste z milim petjem ganile vse poslušavce. Društvo se je veselo razšlo precej po polnoči. —

Čitavnica mariborska, v ktere zgodovini bodete imeni Srnec in Pavlič z zlatimi črkami zapisani, spominjala se Vaju bo zmirrom hvaležno; žalostna sicer zavoljo tako velike zgube se vendar tolaži s tem, da je treba še drugod v veliki Sloveniji trdo celino kopati na narodnem polju; a tega težavnega dela se nikakor ne lotijo slabe duše! Slava Vama!

Iz Laškega trga na Štajerskem, 4. feb. 1866. (Kako se v naši šoli uči? — Grda laž!) Naši nasprotniki še ne mirujejo. Od kar jim pri podelitvi tukajšne podučiteljske službe ni po volji šlo, zmiraj iščejo priložnosti, da bi jo krivo razlagali, po svojem spreminjali in nas Slovence pred svetom črnili. Čitali ste menda pred kratkim v Graški „Tagespošti“, ktera je zopet začela vsako nam Slovence zoperno robo sprejemati, kako da se nek pisac usti nad narodnim fanatizmom posvetne (!) — in duhovne šolske gosposke. Po besedah tega dopisuna se je neki v tretjem razredu naše šole prepovedalo, čitati in rabiti nemških šolskih knjig, in učencem se je protilo, da se bodo vsi „Nemci“ kmalo iz šole zapodili! — Oh kaka debela laž! Nemški se — hvala Bogu! — v naši šoli zadosti podučuje, že za tega voljo, ker so dozdej še vse šolske knjige v slovenskih šolah v slovensko-nemškem jeziku pisane. Kako se tedaj morejo nemške knjige prepovedovati, ako jih nimamo, ker so vse le slovensko-nemške? Oh ne bojte se za nemško kulturo; učimo se je še preveč, in veselo smete zdihniti: „Deutschland ist gerettet!“

Duhovna šolska gosposka tega nikdar ni ukazala, in gospod prvi katehet, kteremu se to strašno žuganje na jezik polaga, da hoče vse Nemce pozreti, razlaga prav prav mirno zmirej verozakon v slovenskem in nemškem jeziku, in izprašuje otroke slovenski ali nemški, kakor je otroku ljubo. Opominjal jih je le, naj se tudi počasi vadijo slovenskega se učiti, in tudi po malem slovenski odgovarjati, ker bo tudi — kakor je rekel — ta jezik jim koristen, kedar bodo tudi Slovenci enkrat svoje pravice v šoli in uradu prejeli. Ta beseda pa menda ni noben greh! — Taisti oče pa, od katerega „Tagespošta“ govori, je priprost železničin čuvaj, rojen Nемеc, oženjen s čisto slovensko ženo, in njegovi otroci znajo slovenski ravno tako dobro kakor nemški. Njemu menda ne bo treba, svojih otrok iz šole jemati, ker se le slovenski uče: najrajše on postavno ravna, in po tem tožuje. Raztrgal je namreč svojim otrokom slovenski katekizem, in jim pripravil samo čisto nemške šolske knjige, ter zahteva, da bi se le samo nemški podučevali. Po postavi pa morajo — razun katekizma — vse knjige v naših slovensko-nemških biti, in se podučevati v enem in drugem jeziku. Vsak pošten človek iz tega razvidi, na kateri strani da je enakopravnost! — Pač ubogi Slovenci! da v šoli, v kateri je nad 170 vsakdanjih učencev, bi se moralo vse ponemčiti zavoljo 5 ali 6 nemških, ali prav za prav ponemčenih otrok! — Toda to želijo le nekteri nemškutarji; pošteni tržani so vsi vrli Slovenci, kakor so to že večkrat in tudi pri zadnji narodni veselici pokazali, ktera se je obhajala 16. januarja tega leta na predgod ljubljene nadžupnika našega.

Posvetna šolska gosposka — toda ne vemo prav, ktero gosposko dopisun tukaj misli — pa je še menj kaj tacega zapovedala; ker niti politični šolski ogleđa, niti nobeden izmed šolskega odbora (Schulconcurrrenz-ausschuss) še v tem šolskem letu šole toliko ni počastil, da bi bil v njo stopinjo storil; in — kar vam nemškutarjem v tolažbo povedati moram — nobeden teh gospodov ni tako strašen slovensk domoljub, da bi kaj tacega zapovedal! —

Vse vaše postopanje je tedaj krivo, in ima svojo korenino v sovraštvu vašem do vsega, kar slovenski diši. Mi Slovenci miru nikdar ne kalimo, ker smo vajeni veliko trpeti od vas nemškutarjev. Mi hodimo povsod postavno pot; mi vemo, kaj je enakopravnost in narodnost, in je nikomur ne kratimo, ako ravno nam še ni dopuščeno, vživati jo. Mi le tirjamo svoje človeške in naravne pravice! Mi nismo nobeni fanatikarji ter spoštujemo vsak jezik, vsakega človeka, toda le poštenega! Lažnikov pa ne terpimo! — Vemo, da so to vaši zadnji zdihleji; zatorej se tako močno napenjate,

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Varaždina 7. febr. J. B. (Seja 5. febr. in 14. adresina točka. Pravljica.) Osnova adrese odborove večine je, hvala Bogu, srečno priplavala v posebni debati do 14. točke; ali tukaj se pa začela vresničiti, kar sem 31. pr. m. pisal „Slovenca“, da se bode izvrstna naprava adrese v posebnih debatah tako pokvarila in prenaradila, da izvorni več podobna ne bo. Da pa nisem tje v en dan pisal, priča nam seja od 5. t. m. Preimenitna točka 14.: „Isto tako sveta nam je dužnost, otvoreno očitovati ovom prilikom, da je sve to dalji obstanak hrvatske i slavonske vojničke krajinne posvema protivan i državnomu pravu i narodnomu nam razvoju“, pala je z večino dveh glasov, t. j. 96 proti 94. — Rudečica oblije lice vsakega poštenega Hrvata, zgrabi ga jeza in sram ga je pred celim svetom, ko čita, kako nerodoljubno, sramotno in se ponašajo nekteri naši zastopniki! Upanja pa še vendar ne zgubimo, da bi se ta črni madež ne mogel zbrisati v prihodnjih dnevih, ker osnova o tem predmetu do 27. točke govori.

Da pa Slovenci vidijo, kako je to mogoče, naj pomislijo, da je to še maslo Šmerlingovo in njegovih nesrečnih pomagavcev.

Volili namreč so se še zastopniki pod njegovim varstvom, po njegovej volji se je komandiralo in izvoljenih je bilo 56 oseb, ki nimajo nobene svoje volje in plešejo, kakor se jim gode. Razun teh je pa še drugo kardelo za kruh se borečih birokratov, ki so zmerom pripravljeni na miglje svojih gospodarjev vse slepo storiti, naj si bo tudi na pogubo in sramoto njih naroda, saj so si sami vse: domovina, narod, poštenje!

Nekaj dobrega se je pa vendar v tej seji zgodilo. Pokazalo se je namreč, kdo je zvest, kdo nezvest rodoljub, in tako bodo v prihodnjem tudi slabomni lahko vedeli, koga se imajo držati, koga pa ne.

Časnikarska novica, da je naš slavní vladika Štrosmajer za kaloškega nadškofa s 300.000 gld. letnih dohodkov predložen, zdi se nam — smešna in mislimo, da nikogar ne bodo na limance vjeli.

Deželni zbori.

Koroški. V 33. jeji je bila najprej peticija naborješke, podklosterske in bleiberške srenje na dnevnem redu. Te srenje namreč so prosile, naj bi se volini kraj iz Šmahora na Bistrico v Ziljski dolini preložil. Dež. odbor pa je nasvetoval, da naj se to za zdaj ne dovoli, ampak še le v bodoči seji, ko se bo tudi o drugih spremembah govorilo, kar je zbornica tudi poterdila. — Zdi se nam pa nekako, kakor da bi se zbornica vseh tacih zadev kaj zelo bala in ogibala. — Beljaška peticija, naj bi se za kmetijske pridelke iz mesta in v mesto nazaj na mitnici nič ne plačevalo, izročena je bila deželni vladi s prav lepo priporočbo; ravno to se je zgodilo tudi s sahsenburško in gutenštejnsko prošnjo.

Kranjski. V seji 29. jan. je poročal dr. Toman o železnici iz Ljubljane v Beljak in iz št. Petra na Reko, rekši, da je zlasti prva kaj važna za deželo, cesarstvo in Evropo. Dež. zbor naj tedaj na to dela, da se ta cesta dene v versto avstrijskih cest, kakor se je to že zgodilo s št. petersko — reško železnico; dalje naj poskerbi dež. odbor, da se denar dobi za tista dela, ktera se štejejo k pripravljajočim in se odbor izvoli, ki bode pripravljajoča dela izvršil, za ktera bi vsi stroški znašali 15000—20000 gld. Kakih 5000 gld. naj se doda iz dež. zaklada. — S temi nasveti pa spet le g. Dežman ni bil zadovoljen. Njemu se ne zdi to dovolj dokazana potreba, temveč je le neka „domoljubna“ želja, ah, morebiti še celo kaka — burka! Vendar se ni zbor za njegovo čudno ugovarjanje zmenil in je po-

terdil odborov predlog. G. Kapele obrača pri tej priložnosti pozornost zbora na železnico iz Ljubljane čez Kerko.

Ogerski. Telegrami iz Pešte nam nazzanjajo to le: Adresin načert se derži načel adrese l. 1861, vendar je beseda prav lojalna. Predno se popravljati začno 48 letne postave, mora se izvoliti ministerstvo in ustanoviti municipije. Februarni patent se nikakor ne more sprejeti. Zastran skupnih zadev, pravi adresa, se bode poseben predlog podal, zastran takraj litavskih Ogerska nima na vlado nobenega upljiva, želi pa, naj se ustavno vladajo, in se zahvaluje, da so Erdeljci in Hervatje (?) v zbor poklicani.

Razne novice.

* 3. t. m. napravili so ljubljanski Sokolci Vodniku na čast v njegovi rojstni hiši v Šiški pri tako imenovani „kamnati mizi“ slovesno veselico, pri kateri je bilo nad 300 gostov iz vseh stanov, med njimi tudi poslanci dr. Bleiweis, Toman, Svetec, dr. Costa in slovenski starosta in jezikoslovec Zalokar. V nedeljo pa je napravila čitalnica Vodnikovo slovesnost. Tudi po družih mestih, kakor v Celju, Gorici, Zagrebu, Novem mestu Kranju itd. obhajale so se Vodniku na čast besede in veselice.

* Po zdaj oznanjenih razkazkih je po zadnji vojski 13.700 Poljakov v tako imenovane kaznjivne stotnije potaknjenih. Ker vsi ti niso plemenitega rodu, si lahko mislimo, da je številno kaznjencev in pregnanih nesrečnežev veliko veliko!

* Zaloga za česko narodno gledišče znašala je konec minulega leta 188.687 gld. 91¹/₂ kr.; podpisovanje pa še lepo napreduje. — Pri tej priložnosti omenjamo tu Bleiweisov predlog, naj bi se v ljubljanskem gledišču v prihodnje vsaj enkrat na teden slovenski igralo. Ker je v službinem razpisu za glediščnega vodja tudi ta točka naznanjena, nadjamo se, da se bo vendar kdo našel, ki bo ravnateljstvo s tem pogojem prevzel in slovenske igre predstavjal.

* Začasni prvosednik „družbi sv. Metoda“ na Dunaju je dvorni župnik dr. Švec, v odboru pa sta tudi dr. Laurin in dr. Vitvar. Letnina znaša za družnike 2 gl., za deleznike pa 1 gld. Pomôzi Bog!

* Knafelnovo ustanovo ali štipendijo vživa zdaj 23 kranjskih (slovenskih) učencev na dunajskem vseučilišču, vsak po 159 gld. S konca je bila le 4 odmenjena in tudi veliko manjša. Vse premoženje, ki ga oskrbljuje dunajski advokat dr. Zupančič, iz Kranja domá, znaša zdaj 38.030 gld. v oblicah po raznih odstotkih z veliko hišo na Dunaju, ki nosi zdaj vsako leto 15.565 gld. najemnine. Ves dolg, ki so ga naredili, ko se je le ta hiša delala, poplača se v 32 letih.

Loterija.

Gradec: 49 70 78 83 87.

Prihodnje srečkanje je 17. februarja 1866.

Dunajska borsa 9. februarja 1866.

5% metalike	61.90
5% nacional	65.15
1860 derž. posoj	80.95
Bankine akcije	746
Kreditne „	147.10
London	102.70
Novi zlati	4.90 ¹ / ₂
Srebro	102.30

Srečkanje.

Pri srečkanju sreček kneza Clary-a za dele so sledeče veče številke: št. 27.549; 25.000 gld., št. 1030, 3629, 5608, 6223, 10.146, 10.218 11.281, 13.260, 16.222, 16.569, 20.102, 28.426, 32.495, 33.681, 34.385, 35055, 36.836, 36.872 in 39.772 dobé vsaka po 100 gld., itd;

črniti in grditi nas pred svetom; — toda mi se vas ne bojimo več; zakaj tudi mi smo se zdramili in vstali iz stoletnega spanja, tudi mi se vojskujemo za svoje pravice; — in delajte, kar hočete, zmaga bo naša, ker tirjamo pravično reč in hodimo po poštemem potu: Pravica pa ima svojo moč!

Iz Ljubljane. (Zakaj se je ljublj. gimnazijski sokol na kol obesil?) Predno smo se ljubljanski sokolci bili poklonili sedanjemu deželnemu poglavarju, popraševal je gimnazijske učitelje, ali ne sokolijo tudi učenci in zakaj ne? Njihov vodja je menda rekel, da so „Zeitverhältnisse“ bili taki, da je ta nauk se opustil; vsaj tako se je v prednji sobi govorilo. Čuti se pa sedaj, da je pismeno dal na ravnateljstvo, zakaj da je sokolska vaja ali gimnastika jenjala, in kako bi se dala za učence v srednjih šolah sopet vpeljati? Kaj da se mu bode odgovorilo, ne vemo. Ker so pa ti vzroki meni večidel znani, naj jih povem; morebiti vstrežem tistim, ki po njih poprašujejo. Pošteni poprejšnji vodja, g. Nečásek, sprožil je ta nauk na gimnaziji, in pridobil v ta namen vrlega učitelja g. Vavrova*), kateri ga je prostovoljno prevzel in brez plače nekaj let izvrstno vodil. Predlanskim pa ga je kar nanagloma popustil. Čudili smo se temu tem bolj, ker je sokolska reč po drugod v cvetje šla, na gimnaziji pa ima jenjati tolikanj koristna telesna vaja. Ali ko smo pozvedali prave vzroke, strmeli smo in učitelja milovali. Poprejšnji ravnatelj se je vseskozi pečal za ta nauk in učitelja podpiral; kar so učenci sokolci za potrebno orodje v noveih zbrali, hranil je in v sili tudi sam z novci pomagal; velikrat je sam prišel k vajam, kar je bilo učitelju in učencem v spodbujajo; in ker bil je nauk brez plačila, dobil je učitelj za tolikanj truda in prizadevanja vsaj konec leta očitno pohvalo. Ker se mu je vadba v nemškem jeziku zdela okorna, sestavi slovensko, in po domače svoje sokolce vadi, česar se je vse veselilo. Ravno to pa je menda bilo mnogim gospodom prah v očeh in trn v peti, in kakor se kaže, tudi sedanjemu ravnateljju. Za sokolski nauk se malo zmeni; z novei ne more pomagati, in še malih nabranih reči ne hraniti; k vajam ga skorej nobenkrat ni bilo, dasiravno je učitelj sokolovski toliko časa, toliko truda v to obračal, dasi je toliko obleke raztrgal, celo svojih novcev za potrebne reči vmes daroval, ni dobil konec leta za vse to ne črkice pohvale. Bati se mu je bilo marveč graje, ker zdela se je nekterim „Gesinnungstüchtigen und Gesinnungsträchtigen“ (t. j. germanskim in kranjskim kulturträgerjem), kateri so pa ravno zato vseskozi se hvalisali, — „da je sokolska šola slovenska propaganda.“ — Toda vse to še ni bilo dosti. Pripravili so bili po nepravdi unega gospoda celo ob tisti preklicani „Quotient“, ali kakor mu pravijo, ob tisti delež iz šolske učnine po Šmerlingovi naredbi, in naklonili ga sprva učitelju „extra statum.“ — Komu bi se torej vse to ne zaletelo, in kdo bi bil v tacih okoliščinah še voljen, da bi se trudil in trudil za tako hvalo?! To so tedaj isti „Zeitverhältnisse“, zaradi katerih je gimnazijski sokol ljubljanski šel rakom žvižgat. — Pravijo, da je blezo te dni g. Mandič šel k g. vodju, češ, naj mu sopet nakloni za ta poduk učencev; toda g. vodja mu je rekel, da mu na to hoče odgovoriti, kedar deželni zbor mine!

Če je temu res tako, ali, kakor se še od druge plati sliši, da g. vodja misli to reč z dež. g. poglavarjem na tihem poravnati, kjer se lahko dopoveduje, kar je in kar ni; vprašamo: Čemu to? Kdor pošteno hodi, ali se mu je treba bati, ali se za kulise skrivati? Zato, vrli poslanci naši, bodite pozorni!

Sokolarič.

*) Naj nam č. g. prof. ne zameri, da ga tukaj očitno imenujemo. Hvala, komur hvala! Pis.